

„Mi a CSODA?” A CSObánkai Csepp tanoDA története

Bakó Boglárka és Horlai Sára

Az alapítás története¹

Kulturális antropológusként 2012-ben kezdtem el – egy posztdoktori OTKA-pályázat keretén belül² – hároméves kutatást Csobánkán. Nem volt ismeretlen a település számomra, hiszen 2007 óta folyamatosan jártam a faluba különböző felmérések kapcsán, ám a pályázat segítségemre lett abban, hogy kétszer fél évre beköltözzek egy cigány család, Gyimbiék portájára.

Gyimbi egy nap leültetett azzal, hogy kérésük lenne felém. Lánya – aki ebben az évben a romungrok között egyedüliként szakközépiskolában tanult – a harmadik osztályát végezte változó eredménnyel, közeledett az érettségi, szükség lett egy tanárra, aki segít az érettségire való felkészülésben. Gyimbi nyíltan mesélt a továbbtanulás fontosságáról, hogy bár neki „*csak nyolc osztálya van*”, az anyjának csak három, de „*a nagylánynak tanulnia kell*”. Mert kell a bizonyítvány, hogy dolgozhasson, hogy jó munkája legyen, mert ebben a faluban – ahogy mondta – „*minden cigány dolgozik*”. Gyimbinek nem volt pénze arra, hogy tanárt fogadjon a lánya mellé, értelemszerűen hozzám fordult. Viol volt az első tanítványom. Gyimbiék portáján heti rendszerességgel tanultunk együtt. Nem sok időre rá néhány ismerős család is jelezte, hogy számítanának a segítségemre, korrepetálni kellene a gyerekeiket. Nemsokára a falubeli óvónő, Lovász Eszter keresett meg, hogy ő is tanul a hétvégeken néhány általános iskolás kisgyerekekkel, mi lenne, ha együtt indítanánk egy tanulókört azoknak a fiataloknak, akik igénylik ezt.

A közös tanulás elindítása komoly szervezéssel járt, helyet kellett szerezni az óráknak. A Polgármesteri Hivatalhoz fordultunk segítségért, és a Művelődési Ház nagyterme lett az, ahova beengedtek minket a gyerekekkel. Nem kértek pénzt a fűtésért, a villanyért. Igaz, hogy, ha bármi más program volt, akkor mi kiszorultunk, de az is igaz, hogy ekkor mehettünk a folyosóra, ahova betettek nekünk két asztalt és néhány széket. A nagyterem visszhangzott, nehéz volt ott tanulni. Ha valamelyik kamasz fiú megemelte a hangját, már olyan volt, mintha egy hadsereg lett volna bent. A folyosó viszont szűk volt, csak egymás mellett üldögéltünk egy sorban, mint a verebek – és sötét is volt. Ám legalább nem visszhangzott! És a gyerekek jöttek; minden héten kétszer, iskola után, leszálltak a buszról, fáradtak,

1 Ezt az alfejezetet Bakó Boglárka írta

2 Munkámat az OTKA PD101427 számú, „Két világ között” – romungro nők integrációs stratégiái 1960 és 2014 között című pályázata támogatta.

időnként nyűgösek, izgatottak voltak, gyakran éhesek, de jöttek. A nagyok egyenként kettő körül, aztán kicsik csoportosan három körül.

„Te cigány vagy?” – fordult hozzám az egyik kislány egy nap. Meghökkenett a kérdés. „Nem, nem vagyok cigány? Miért?” – dobtam vissza a labdát. Válasz nem érkezett. Újabb pusmogás egymás között. „De hát akkor miért vagy itt?” Sokszor elgondolkodtunk azon, hogy miért vagyunk itt. Önkéntesként egy művelődési házban, ahova hátrányos helyzetű gyerekek járnak tanulni. Hetente több alkalommal, munka után, közben (helyett?), a családunk, a gyerekeink nélkül (időnként velük), gyakran őket háttérbe szorítva, jöttünk, hogy roma gyerekeket korrepetáljunk. Mi itt vagyunk, mert jó itt lenni velük, segíteni nekik és látni azt, hogy a segítségnek hatása van. Lehet, hogy ez nem jegyben mérhető, hanem egy-egy kis lépésben. Ám miért vannak itt ők? Mit várnak ők tőlünk?

A „cigányságunkat” firtató gyakori kérdésük felhívta a figyelmünket arra, hogy viszonyuk a többségi társadalom tagjaival érzelmekkel átszótt. A körülöttük levő nem cigány világot a gyerekek és felnőttek is kétféle módon osztályozták, voltak, akik „szerették” és voltak, akik „utálták” a cigányokat. Úgy tapasztaltuk, köztes, azaz semlegesnek tételezett viszony nem realizálódott számukra. Kategóriáikat hamar, szinte a kapcsolatok elején felállították, minden gesztust, mimikát, minden kifejezést ezek mentén osztályoztak. Később ez alapozta meg saját viszonyulásukat is nem cigány ismerőseikhez. Mindez az első találkozáskor eldőlt számukra, a velük kapcsolatba lépő nem cigányt hamar beillesztették valamelyik kategóriába. Aki elfogadta őket, az vagy „cigány volt”, vagy olyan, aki „szereti a cigányokat”. Világuk a többségi társadalomban a „jó” és a „rossz” magyarokra oszlott. A „jó magyarok” (akik „szeretik a cigányokat”) és a „rossz magyarok” (akik „utálják a cigányokat”), ez a két kategória alapvető viszonyulási pontot adott számukra a többségi társadalomban való mozgásukhoz. Mindez tükörképe volt a többségi társadalom előítélet-rendszerének, ahol szintén gyakori volt az ilyen kategorizálás.

Elkezdjük Tanodának nevezni a kört, ahol együtt tanultunk, ekkor már – hozzánk csatlakozó helyi és budapesti önkéntesekkel együtt – öten, tizenöt gyerekkel. „Adjunk nevet a tanodának”, forszíroztuk a gyerekeknek, játszottunk a szavakkal, a betűkkel, cserélgettük, kiemeltük, beszíneztük: CSODA – ezt adta ki a megkevert betűcsoport, CSODA mint CSObánkai tanoDA. Aztán eljött a tél és a gyerekek töretlenül jártak a hidegben, jöttek, bekopogtak az ablakon, hozták a leckét, vagy csak úgy jöttek egy kicsit itt lenni. Nem volt még „tanodai programunk”, utakat kerestünk, tanultunk velük, házi feladatot készítettünk, vagy esetleg csak beszélgettünk, tervezgettünk, összeszedtük otthon a színes ceruzákat, filceket, behoztuk, hogy rajzolhassunk. Elmentünk a családokhoz, folyamatosan tartottuk a kapcsolatot velük, volt, hogy a szülők jöttek be egy-egy órára, ha valami megbeszélnivalójuk volt. A tanodába járó gyerekek a kárpáti cigány közösség változatos típusú

csoportjaiból kerültek ki ; a „*telepi*”³ cigánytól a „*hegyi*”⁴ cigányig, a szegénytől a kevésbé szegényig, a magas presztízsűtől a stigmatizáltig eljutottak hozzánk. A cigányok között egyre ismertebb lett a tanoda.

Tél vége felé több gyerek is jött be azzal, hogy éhesek, nincs-e valami enniváló tanulás előtt. Kiszaladtunk a boltba, ezt-azt, édességet venni, de ez csak ideig-óráig volt elegendő. Egyértelművé vált, hogy pénzt kell szereznünk uzsonnára, esetleg rajzeszközökre, papírra. És nagyon kellene egy hely! Egy hely, ahova berendezkedhetünk a gyerekekkel, ahol tanulhatunk, ahova bevihetjük az adományként kapott könyveinket, társasjátékainkat. Nagyon kellene egy hely, ahova bármikor bejöhetnek a gyerekek, nemcsak tanodaidőben, rajzolgatni, beszélgetni, számítógépezni. Nincs más megoldás: szponzorokat kell keresnünk.

Minden követ megmozgattunk, ismerősöknek, ismerősök ismerőseinek írogattunk, alapítványokat, támogatókat keresgélünk, hirdetést adtunk fel. Egy romológus kutatón keresztül jutottunk el a Csepp Alapítványhoz, mely az első olyan alapítvány volt, aki „nem rázott le” a telefonban minket, hanem meg akarta ismerni a csoportot, óvatosan, minden ígéret nélkül, tájékoztak.

Hetek és hosszas egyeztetések után kijött az alapítvány két képviselője. Kis sportkocsival érkeztek, a gyerekek a művelődési ház ablakában lógtak, csodálták az autót, sosem láttak ilyet „élőben”. Körben ültünk; szeretnék megismerni a gyerekeket. Zavartan nézegettük egymást. Az alapítvány vezetője körbenézett, majd a hozzá legközelebbi gyerekekhez fordult:

„Te miért jársz a Tanodába?” Majd a következőnek újra: „Te miért jársz a Tanodába?” Csöppnyi meglepődés után iskolás módon, „egész mondatban” válaszoltak: „Én azért járok a Tanodába, mert szeretném, ha a jegyeim jobbak lennének” „én azért járok tanodába, mert itt segítenek a tanulásban”, „...mert itt mindig örülnek nekem”, „... mert itt foglalkoznak velem” és így tovább, egyik a másik után válaszolt a sematikus kérdésre. Meghatottan hallgattuk, mert mi ezt sosem kérdeztük meg tőlük. Jöttek és kész. Ott voltunk és kész. Talán sose gondolták át, ám rögtön mondták, ami eszükbe jutott.

Hetek teltek el az alapítvány képviselőinek látogatása óta, „vagány” autójuk is már csak legenda volt, amikor újra jelentkeztek. Döntöttek, támogatnak, állítsunk össze egy listát, hogy mire kellene pénz. Lázasan tervezgettünk. Mire kellene a támogatás? Fontossági sorrend: 1. a hely, ahol lehetünk, 2. az önkéntesek utazási költsége? – nem, inkább az uzsonna, mert hó végén már olyan sokan éhesen jönnek.

3 A faluban, a Plandics téren az 1960-as években csökkent értékű (CSÉ) házakat építettek „telepfelszámolási céllal”. A házak gáz és víz nélküliek voltak, a telep közepén egy artézi kút, a szélén néhány pottyantós WC állt. Mára a telep elöregedett, csak azok a családok maradtak ott, akik semmilyen módon nem tudták megoldani, hogy elköltözzenek onnan. A telep szűk utcáin álló, zsúfolt kicsi házaiban lakó családok alacsony presztízsűek.

4 A Szabadsághegyen lakó családok magasabb presztízsűek, régi sváb házakban laknak.

Igen, de több önkéntes jönne, ha tudnánk az útiköltséget fizetni, és így tovább, öltöltünk-hatoltunk, mert kellene pénz eszközre is (milyen jó lenne szabadon festeni, rajzolni velük), és milyen jó lenne legalább egyszer egy hónapban elvinni őket valahova egy délután. Hiszen itt vannak Budapesttől nem messze, de még sokan nem jártak a fővárosban, sose voltak a Margitszigeten, nem látták a Parlamentet. Ám, mégis a hely, a tanoda helye, az lenne a legfontosabb. Újabb kört futottunk az önkormányzattal, végül rendelkezésünkre bocsátottak egy felújítandó, kétszobás épületet. Akkor már csak a felújítás költségeit kellene állni. Lázás levélváltás, izgalom. Belefér? Mit támogatnak végül? És állják a felújítást. Támogatják az utazási költséget, kapunk pénzt eszközre és uzsonnára is. A gyerekek is tudnak a dologról, izgulnak, drukkolnak. Tényleg lesz helyünk? „*Tényleg kapunk kakaót, vajjas kenyeret a tanodában?*” 2013 őszére elkészült a Csobánkai Csepp Tanoda épülete, két nagyszoba, egy kis kuckó, két WC, kiskonyha, külön bejárat. Ideális hely egy tanodának!

A tanodai közösség kialakulása: nehézségek és megoldási kísérletek⁵

Nyáron körbejártunk a faluban és kiderült, hogy közel 30 gyerek szeretne a Tanodába járni szeptembertől, így az önkéntes csapat is bővítésre szorult. Szeptember végére sok új önkéntes jelentkezett Budapestről és a környező településekről, így a tanévet 15 önkéntessel és 27 gyerekekkel indítottuk el. Hamar egyértelművé vált, hogy ilyen sok résztvevővel csak akkor fog tudni működni a közös munka, ha meghatározunk bizonyos kereteket, kicsit formalizáljuk a működést. Ez a törekvésünk egy folyamatos érdekegyeztetési folyamathoz vezetett, ami az első időszakban volt a legintenzívebb, de azóta is zajlik. Az érdekegyeztetés elsősorban az önkéntes csapat tagjai, valamint az önkéntesek és tanodás gyerekek között folyik, de fontos szereplők még ebben az alapítvány képviselői, a tanodás gyerekek szülei, és a tanodát körbevevő intézményrendszer (a környékbeli iskolák, a polgármesteri hivatal és a Cigány Kisebbségi Önkormányzat) képviselői.

Kezdve az önkéntesekkel, minden évben nagyon vegyes társaság verődött össze. Különböző nemű, korú, végzettségű emberek érkeztek a csapatba eltérő motivációval, ám közös céllal. A kezdetekhez képest a 2013 szeptemberével kezdődő tanévben nagy átalakuláson ment át a csapat mind összetételben, mind az önkéntesség formáját illetően. Bevezettük az órarendet, így minden délután más önkéntes csapat érkezett a Tanodába, minden önkéntesnek csak heti egy napot kellett vállalnia. A következő fontos kérdés az önkéntesek közötti munkamegosztás kialakítása volt. Létrehoztunk egy levelezőlistát és egy Facebook-oldalt, hogy

---

5 Az alfejezetet Horlai Sára írta.

megkönnyítsük a kapcsolattartást, valamint pár havonta önkéntes találkozót tartottunk. Mivel nem sikerült támogatást nyerni az alapítványtól egy koordinátori állás finanszírozására, nem volt, aki összefogja a munkát. A kezdeti hónapokban ez a feladat a tanodaalapító önkéntesekre hárult, mivel ők már több tapasztalattal és helyismerettel rendelkeztek. Az önkéntesek jelentős részének nem volt kapacitása a tanításon kívüli teendőkben is részt venni, ami a tanoda mindennapjainak menedzselése mellett az alapítvány által elvárt dokumentáció vezetését is jelentette volna.

Az első félév végére létrejött egy háromfős csapat új és régi önkéntesekből, akik a döntéshozást és ezzel a szervezés nagy részének felelősségét is magukra vállalták. Az addigi tapasztalatok alapján írásba fektettük a tanoda alapelveit: *„A CSobánkai tanoDA a hátrányos helyzetű és/vagy roma gyerekeket a tanulásban segítő csoport. A tanoda elsődleges céljai az iskolai feladatokban való segítségnyújtás, a hiányos iskolai tudáselemek pótlása, illetve a kreativitás és egyéb kompetenciák fejlesztése. A tanodába járó gyerekek képességeihez mérten a legjobb eredményeket szeretnénk elérni. Célunk, hogy a gyerekek önbizalmát megerősítsük a tanulás terén (is), esélyt adva arra, hogy jövőbeni terveiket megvalósíthassák, biztosan és bátran nézzenek szembe a kihívásokkal.”*⁶

Kidolgoztuk az önkéntességgel járó feladatok körét, megfogalmazzuk az önkéntesek alapvető kötelezettségeit, illetve az opcionálisan vállalható egyéb teendőket, majd a további tapasztalatok alapján differenciáltuk a feladatokat. Létrehoztunk egy négy szintes bevonódási rendszert, így minden önkéntes szabadon dönthet, hogy milyen mélységben szeretne részt venni a tanodai életben, és ezzel az adott szinttel járó felelőségeket is vállalja.

Egyetértés született abban is, miután az alapelvekről és az önkéntesi teendőkről megállapodtunk a csapat tagjaival, hogy a tanítás konkrét formáját nem érdemes standardizálni. Mindenki azokkal a módszerekkel dolgozhat, amit hitelesen tud képviselni, mindenki azt építhet be a saját tanítási eszköztárába, amit a legjobban tud alkalmazni. Úgy gondoljuk, ez a sokféleség a gyerekek számára is nagyon kedvező, hiszen a gyerekek sem egyformák, ők is különböző módszerekkel tudnak tanulni. Van, aki rajzolva érti meg (mind map), van, aki hallgatva a leckemését, van, aki mozogva, tapsolva tud memorizálni. Így lehetőségük van mind az önkénteseknek, mind a gyerekeknek megtalálni azt, akit magukhoz közel állónak érznek, akivel jól megy a közös munka.

A tanoda házirendjével kapcsolatban azonban sokáig nem sikerült közös nevezőre jutni. Voltak önkéntesek, akik nem tartották fontosnak, hogy legyenek általános érvényű szabályok a tanodában, voltak, akik úgy érezték, akkor tudnának hatékonyak lenni a munkájukban, ha lennének egyértelmű szabályok és szankciók,

6 <http://cseppalapitvany.hu/tanodaink/csoda/a-tanodarol-2/>

és voltak, akik egy jutalmazó rendszer kialakítását szorgalmazták. Végül, hosszú egyeztetés után, összeírtunk pár pontot – a tanoda házirendjét –, amit a gyerekekkel is megvitattunk. Néhány hónapig igyekeztünk hivatkozni rá, de hosszú távon az derült ki, hogy sokkal inkább a személyes kapcsolatokon keresztül válik hatékonnyá az együttműködés a gyerekekkel. Természetesen, van pár alapvetően elvárt követelmény a tanodás gyerekek felé, például a rendszeres jelenlét, az együttműködés. Ha ezek az elvárások sérülnek vagy egyéb probléma merül fel, a gyerekekkel foglalkozó önkéntesek a tanodások családjaival próbálnak közös megoldást keresni. Ez elsősorban a gyerekekkel tanuló önkéntesek feladata, de akkor, ha szükség van rá, a teljes önkéntes csapat elé is tárható a probléma.

Az átalakulásokkal teli év végére mind a régi, mind az új önkéntesek egy része fokozatosan elhagyta a tanodát. Amellett, hogy úgy tűnik, alapvetően személyes nehézségek álltak a háttérben, egészen biztosan szerepet játszott az intenzív szervezeti átalakulás is, amivel az önkéntesek egy része nem értett egyet. További problémát jelentett, hogy nem mindenki találta meg a hangot a gyerekekkel. Volt, aki nagy tervekkel érkezett és hamar demotiválttá vált attól, hogy látszólag nem sikerült ezeket megvalósítania. Olyan is akadt, aki segítőt szándékkal érkezett, de kifejezetten előítéletes módon gondolkodott „a cigányokról”. Mindezek alapján az első év végére felmerült a kérdés, hogy miként tudjuk jobban támogatni egymást a munkában, hogyan tudjuk hosszabb távon fenntartani az önkéntesek motivációit és hogyan tudunk reflektálni a felmerülő előítéletekre és feloldani azokat. A megoldást erre egyértelműen az önkéntesek közösséggé szervezése nyújtotta.

A következő tanévben azok az önkéntesek maradtak velünk, akik között nagyobb egyetértés volt a kialakult rendszerrel kapcsolatban, az újonnan csatlakozók számára pedig egyértelművé vált, hogy milyen feladatok, elvárások, célok kapcsolódnak a közös munkához. Ennek sok pozitív következménye lett. Egy egymásra nyitott, egymást támogató közösségé váltunk. Idővel az önkéntes csapat családi, baráti körré alakult át. A kezdeti háromfős döntéshozó csoport hat-nyolc főssé bővült, az önkéntesek nagy része lelkesen vett/vesz részt a különböző találkozók, a tanításon kívüli tanodai programokon, pedagógiai módszertani tréningeken és a nyári táborokban. Az elmúlt két évben a csapat nagy része állandóvá vált. Akik távoztak, mind időlegesen mentek el, gyerekvállalás vagy új munka miatt, de folyamatosan kapcsolatban maradtak velünk. Úgy látjuk, hogy a kialakult közösségi élmény nagyon fontos része az önkéntesek motivációjának és a hosszú távú elköteleződésüknek egyaránt. Fantasztikus érzés egy ilyen csapat tagjának lenni!

A tanodás diákok csapata szintén hatalmas változáson ment keresztül. A gyerekek létszáma minden évben 25–30 fő között mozgott, kezdetben csak a helyi kárpáti cigány közösséghez tartozó gyerekekkel dolgoztunk, később csatlakozott

pár csobánkai, nem roma származású gyerek is. A gyerekek mindannyian hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek egyrészt anyagi helyzetük, másrészt szüleik alacsony iskolai végzettsége miatt. _Kis kivétellel, a szüleik nem tudnak nekik segíteni a tanulásban, mivel nincs közép- vagy felsőfokú végzettségük, gyakran még az általános iskolát sem fejezték be. A gyerekek nagy része különböző okokból lemaradt a tanulásban, bár képessége alapján többet tudna teljesíteni, ám vannak olyan tanodásaink is, akik kifejezetten jól teljesítenek az iskolában. A tanodás gyerekek három iskolából kerültek be a tanodába: két pomázi és a csobánkai általános iskolából. A csobánkai iskola szegregált, szinte csak romungro gyerekek és néhány szegényebb magyar család gyereke jár ide. Tanárainak egy része fáradt, kiégett, türelmetlen; az oktatás színvonala alacsony. Azok a családok, akik meg tudják maguknak engedni, hogy a pomázi bérletet kifizessék, elvitték a gyereküket a helyi iskolából. A pomázi iskolákban magasabb az oktatás színvonala, azonban a roma diákok sokszor szembetalálják magukat a tanáraik és az osztálytársaik előítéleteivel, ami nagyon megnehezíti az iskolai mindennapjaikat. Évről évre jönnek vissza gyerekek a helyi iskolába vagy azért, mert megbuknak Pomázon, vagy azért, mert olyan éles ellentétbe kerülnek a tanáraikkal, hogy tarthatatlanná válik helyzetük.

Visszatérve a tanodához, az első két évet heves konfliktusok jellemezték a gyerekek között, illetve az önkéntesekkel való együttműködés is sokszor nehezen ment. A gyerekek közötti konfliktusok általában a tanodán kívüli és belüli viszonyok nehéz összeegyeztethetőségéből származnak. Vannak olyan konfliktusok, melyeket otthonról hoznak magukkal. Ezek közé tartoznak a régóta tartó családi viszályok, melyektől a gyerekek nehezen tudják függetleníteni magukat, a családjaik közötti konfliktust behozzák a tanodába is. Ezek a nézeteltérések a tanodában gyakran kiéleződnek, hiszen az önkéntesek nem a közösség szabályai szerint kezelik a gyerekeket. A tanodában nincsenek „magasabb rendű” és „alacsonyabb rendű” családok, itt egymással és az önkéntesekkel egyenlő partnerként van jelen mindenki. Az a célunk, hogy a közösségben uralkodó hierarchia ne érvényesüljön, ami a gyerekek számára gyakran ellentmondásos helyzetet teremt. A tanodába behozott családi ellentéteket igyekszünk a gyerekekkel együtt közösen feldolgozni és megoldást keresni rájuk, ennek ellenére az sem ritka, hogy csak úgy kerülhetnek el ezek a konfliktusok, ha a bennük részt vevő gyerekek más időpontban, más napon érkeznek.

A gyerekek és az önkéntesek között leginkább a tanoda házirendjének betartása mentén alakulnak ki nézeteltérések. Annak ellenére, hogy a gyerekek sokat panaszkodnak arról, ahogyan az iskolai tanáraik kezelik őket, olykor a tanodában is elvárják a hierarchizált tanár-diák viszony fenntartását, amihez hozzászoktak. A tanoda egyik alapelve, hogy ne ez legyen a szereposztás, így egy probléma

felmerülésénél mindig közös megoldás keresésére törekszünk. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek részt vegyenek a döntéshozási folyamatokban, lassanként megtanulják úgy kifejezni az igényeiket, hogy az azokkal járó felelősséget is vállalják.

Az órarendhez való alkalmazkodás hosszú ideig nehézséget okozott a gyerekeknek. Alapvetően mint közösségi térre tekintettek a tanodára, ahol szívesen látják őket iskola után. Így, mikor kedvük volt ott lenni, bejöttek, ha épp nem, akkor kimaradtak. Ennek következtében sokszor háromszor annyi gyerek jelent meg, mint ahány önkéntes, máskor pedig önkéntesek maradtak gyerekek nélkül. Ez a helyzet több okból is komoly problémát okozott az önkénteseknek: vagy úgy érezték, hogy feleslegesen utaztak a tanodába, hiszen alig voltak gyerekek, vagy úgy, hogy mivel sok gyerek volt, nem sikerült zavartalanul tanulni a hozzájuk beosztottakkal.

Mindezzel együtt, ez az időszak megalapozta a gyerekek bizalmát a tanoda felé, mert mindig örültünk nekik, kifejeztük, hogy szeretjük őket és bátran fordulhattak hozzánk segítségért. Lassanként hozzászoktak az órarendhez, és ahhoz is, hogy elsősorban a tanodai foglalkozásokra várjuk őket. Úgy látjuk, alapvetően nem a házirend az, ami segít összehangolni a munkánkat, hanem a gyerekekben kialakult belső motiváció az együttműködésre, illetve a szoros és személyes kapcsolat az önkéntesek és a gyerekek között. Ez a kölcsönös bizalom és szeretet, valamint a „tanodás identitás”, az összetartozás érzése a kulcsa az együttműködésünknek.

Úgy érezzük, nagy utat tettünk meg az elmúlt, lassan négy évben. Lett egy épületünk és kialakult egy stabil tanodás közösség. Kapcsolatunk a szülőkkel, az önkormányzattal, az alapítvánnyal és támogatóinkkal megerősödött. A délutáni foglalkozások mellett januárban elindult a baba-mama klub és tavasztól lesz játékra alkalmas kertünk is. Sok-sok tervünk van. Az iskolákkal való kapcsolattartást, illetve kommunikációnkat a falu és a nagyvilág felé szeretnénk rendszeresíteni. Továbbá jó lenne iskolafelkészítő foglalkozásokat tartani az ovisoknak, és támogatni az iskolából kimaradt fiatalokat tanulmányaik befejezésében. Szeretnénk bővíteni a rendelkezésünkre álló teret a tanoda felső szintjének beépítésével. Nagy álmunk, hogy legyen pár fizetett munkatársunk egy önkéntes koordinátor és egy helyi kapcsolattartó személyében. Még sok tennivaló vár ránk!